

Smaa Meddelelser.

Penge- og Kreditinstitutters Udvikling i Danmark i de sidste 20 Aar. Medens man nu jævnlig hører Tale om Oprettelsen af ny Banker og Sparekasser, og næsten hver By i det Mindste har 1 Bank, ja selv enkelte større Landsbyer ere Sæde for Bankvirksomhed, f. Ex. «Herning», behøve vi ikke at gaa mere end omtr. 20 Aar tilbage i Tiden, for at finde ganske andre Forhold her i Landet. De mange Ulykker, Statsbankerotten og hele det forvirrede Pengevæsen havde bragt over Landet i Aarhundredets Begyndelse, stode endnu tydeligt for de Ældre, som havde oplevet disse Begivenheder i deres Ungdom, og de Yngre havde hørt dem saa meget omtale, saa at dette havde affødt en Ængstelse for ethvert Pengeinstitut og for at indlade sig i større finansielle Foretagender, hvorhos tillige Mangelen paa disponibel Kapital hindrede Oprettelsen af slige Instituter. Nationalbanken, der ved Oktroj af 4 Juli 1818 fik Eneret paa Udstedelsen af Sedler, var med sin Filial i Aarhus i mange Aar Kongerigets eneste Bank, uden andre Konkurrenter end nogle beskedne Sparekasser dels i Kjøbenhavn (1820), dels i Odense (1816) og paa Holstejnborg (1810), den ældste af Landets Sparekasser, der dog paa Grund af Sparekassernes Bestemmelser ikke kunde udøve nogen Konkurrence af Betydning. Desuden raadede de kun over smaa Summer i Forhold til hele Landets Befolkning, saaledes i 1838 over 2,142,000 Rdl. og i 1848 over 9,284,000 Rdl.

Spørger man nu da om, hvorledes Folk skaffede sig Kapitaler, naar de behøvede dem, saa er Svaret: «havde man selv nogle, brugte man dem, og havde man ingen, henvendte man sig til Private.» Der fandtes vel i Kjøbenhavn Bankierer:

Smaa Meddelelser.

Penge- og Kreditinstitutters Udvikling i Danmark i de sidste 20 Aar. Medens man nu jævnlig hører Tale om Oprettelsen af ny Banker og Sparekasser, og næsten hver By i det Mindste har 1 Bank, ja selv enkelte større Landsbyer ere Sæde for Bankvirksomhed, f. Ex. «Herning», behøve vi ikke at gaa mere end omtr. 20 Aar tilbage i Tiden, for at finde ganske andre Forhold her i Landet. De mange Ulykker, Statsbankerotten og hele det forvirrede Pengevæsen havde bragt over Landet i Aarhundredets Begyndelse, stode endnu tydeligt for de Ældre, som havde oplevet disse Begivenheder i deres Ungdom, og de Yngre havde hørt dem saa meget omtale, saa at dette havde affødt en Ængstelse for ethvert Pengeinstitut og for at indlade sig i større finansielle Foretagender, hvorhos tillige Mangelen paa disponibel Kapital hindrede Oprettelsen af slige Instituter. Nationalbanken, der ved Oktroj af 4 Juli 1818 fik Eneret paa Udstedelsen af Sedler, var med sin Filial i Aarhus i mange Aar Kongerigets eneste Bank, uden andre Konkurrenter end nogle beskedne Sparekasser dels i Kjøbenhavn (1820), dels i Odense (1816) og paa Holstejnborg (1810), den ældste af Landets Sparekasser, der dog paa Grund af Sparekassernes Bestemmelser ikke kunde udøve nogen Konkurrence af Betydning. Desuden raadede de kun over smaa Summer i Forhold til hele Landets Befolkning, saaledes i 1838 over 2,142,000 Rdl. og i 1848 over 9,284,000 Rdl.

Spørger man nu da om, hvorledes Folk skaffede sig Kapitaler, naar de behøvede dem, saa er Svaret: «havde man selv nogle, brugte man dem, og havde man ingen, henvendte man sig til Private.» Der fandtes vel i Kjøbenhavn Bankierer:

men de beskæftigede sig mest med Handelsforretninger, og bleve sjældent anmodede om at skaffe Penge til Folk i Provinserne. I Provinserne var der dengang mere end nu, da Forholdene udjævnes ved Samfærdselsmidlernes Udvikling og den livlige Handelsforbindelse, hvori Alle staa til hinanden, enkelte store Handelshuse, gjerne et i hver By, der saa at sige kommanderede hele Byen og stundum ejede det Halve af den. Disse Handelshuse vare paa engang Omegnens Kjøbmænd og Banker. De opkjøbte alle Produkter fra Omegnen og til Gjengæld fik saa Kunderne Lov til at hæve Penge forud hos dem for Korn og andre Varer, som de saa efterhaanden leverede; og hos dem indestod atter Kundernes uanvendte Penge. At dette Forhold, der forøvrigt endnu af og til findes, om end stadigt i ringere Grad, var meget uheldigt, er indlysende. Disse store Handelshuse vare jo fuldkomment monopoliserede hver i sin Egn; thi dels mægtede de mindre Kjøbmænd i Byerne ikke at indlade sig i Konkurrence med dem, dels turde de det ikke, og selv om de vovede det, maatte de snart bukke under lige over for den almægtige Modstander; hertil kom, at Landboerne nu engang plejede at handle i den nærmeste By og grumme nødig indlode sig paa at skifte Kjøbstad og søge en fjærnere By med deres Varer, hvor de saa først maatte stifte Bekjendtskab med denne Bys Handelskonge. Endvidere gjorde de personlige Forhold i høj Grad sig gjældende i uheldig Retning. Thi holdt Chefen for Huset personligt ikke af den laansøgende Mand, blev der ikke givet noget Laan eller nogen Lettelse, og saaledes hindredes ofte driftige Folk i Fremgang; ligeledes udøvedes der et betydeligt Tyranni over alle Smaakjøbmændene, der, saa længe de lystrede, altid kunde haabe paa i Forlegenheder at støttes af Handelskongen; men vilde de ikke følge hans Raad, da var Hjælpen forbi, og dermed gjerne ogsaa Tilværelsen som Handlende der i Byen.

Disse store Huse havde det saaledes ganske i deres Magt at bestemme Prisen der paa Egnen, og ved de Gjældsforhold, hvori næsten altid, under de daværende trange Tider for Landmændene, disse stode til de store Handelshuse, vare Landboerne

aldeles afhængige af dem. Gik nu endelig engang imellem et saadant Hus fallit, lød der et Jammerskrig fra hele Egnen; thi næsten Alle vare indviklede i dets Forretninger paa en eller anden Maade, og Hamburgerne, hvormed disse Huse i Regelen især stode i Forbindelser vare snilde nok til næsten altid i Tide at redde sig, saa at det var Egnen, der maatte betale Gildet, og tillige mest de af Egnens Folk, der mindst kunde taale det, saasom smaa Kjøbmænd, Bønder, Forpagtere og mindre Proprietærer; thi de store Godsejere stode gjerne helt udenfor disse Forhold.

Eftersom Aarene imidlertid bleve heldigere og Udviklingen tiltog, begyndte man at blive kjed af Afhængigheden og følte tillige Trang til Instituter, der alene gjorde Handel med Penge og forskellige Kreditmidler til Gjenstand for deres Virksomhed; men det er dog først efter de for hele vor Udvikling betydningsfulde Aar 1848—50, at Oprettelsen af Pengeinstituter faar noget betydeligere Omfang her i Landet.

Før 1854 fandtes der kun, siger og skriver, 1 privat Bank her i Landet, nemlig Fyns Diskontokasse med en Aktiekapital af 500,000 Rdl., oprettet 1846, og dette var endog af Mange bleven betragtet som et meget voveligt Foretagende, og kun 45 Sparekasser med et Indskud af 16,050,000 Rdl., samt 3 Kreditforeninger. Med en Befolkning af omtr. 1,480,000 Mennesker i 1854 udgjorde dette 1 Bank for 740,000 Mennesker, 1 Sparekasse for 35,000 med omtr. 11 Rdl. Indskud pr. Individ og 1 Kreditforening paa 493,000 Mennesker.

Endnu i nogle Aar var der kun ringe Udvikling; men nu naaede Virkningen af Guldstrømmene fra Kalifornien os, og den deraf følgende Prisstigning, livligere Omsætning i Forening med heldige Kornaar, og endelig — stærk Spekulation, kaldte en Del Banker til Live, saa at vi, trods Krisen i 1857, her i Kongeriget i 1860 havde 17 Banker, 59 Sparekasser med et Indskud af 28,360,000 Rdl. og 3 Kreditforeninger. Med en Befolkning af 1,608,000 Individuer er det 1 Bank for hvert 94,000 Mennesker, 1 Sparekasse for hvert 27,000 Mennesker

med omtr. 18 Rdl. Indskud pr. Individ og 1 Kreditforening for hvert 356,000 Mennesker.

Krisen i 1857 standsede vel for en Tid Udviklingen, ligesom det ulykkelige Krigsjaar 1864 med derefter følgende daarlige Kornaar; men Trangen til Banker og Sparekasser blev større og større med den stigende Udvikling og Virksomhed, og i 1870 var Antallet af Banker steget til 19, af Sparekasser til 168 med 59,246,000 Rdl. i Indskud, og af Kreditforeninger til 7, hvilket med en Befolkning af 1,784,000 Individuer giver 1 Bank for 93,900 Mennesker, 1 Sparekasse paa hvert 10,600 Mennesker og omtr. 33 Rdl. Indskud pr. Individ, og 1 Kreditforening paa hvert 255,000 Mennesker.

Efter 1870 har jo de sidste Aars ejendommelige og betydelige Udvikling i alle Retninger kaldet en Mængde ny Instituter til Live, saa at vi den 1ste Marts 1873 med en beregnet Folkemængde (1870 1,784,000, 1872 1,822,000, Tilvæxt i 2 Aar 38,000, 1873 med beregnet Tilvæxt i 1 Aar 20,000) af 1,840,090 Individuer havde 34 Banker eller 1 paa hvert 54,120 Mennesker, 8 Kreditforeninger eller 1 paa hvert 230,000 Mennesker, og endelig — efter Statskalenderen 1873 — 284 Sparekasser med omtr. 70 Mill. Rdl. i Indskud eller 1 paa hvert 6,500 Mennesker og omtr. 38 Rdl. i Indskud pr. Individ.

Disse 34 Banker vare følgende:

Bankens Navn.	Oprettet.	Aktiekapitalens Størrelse.
1. Nationalbanken	1818	13,376,200 Rdl.
2. Fyns Diskontokasse	1846	1,000,000 —
3. Kjøbenhavns private Laaneb.	1854	1,000,000 —
4. Diskonto-Institutet i Middelfart	1854	150,000 —
5. Maribo Diskonto- og Laaneb.	1854	250,000 —
6. Disk.-, Laane- og Spareb. i Aalborg	1854	175,600 —
7. Randers Disk.-, Laane- og Sparebank	1854	109,300 —
8. Vejle Bank	1854	163,500 —

Arbejderbanken 1 i Lyngby og i Kjøbenhavn og Landmands-banken 9 i Helsingør, Holbæk, Nykjøbing paa Sjælland, Rødby, Nykjøbing paa Falster, Nyborg, Vejle, Kolding og 1 Filial i Kjøbenhavn.

Af Bankerne findes:

Paa Øerne med Kjøbenhavn 18 Banker eller med beregnet Folkemængde (1870 996,000 Ind., 1872 1,014,000 Ind. Tilvæxt omtr. 18,000 i 2 Aar, derfor med Tilvæxt 9000 i 1 Aar, 1873) 1,023,000 Indb. 1 Bank paa hver 57,000 Mennesker.

Paa Øerne uden Kjøbenhavn 11 Banker eller med beregnet Folkemængde af (1870 815,000 Ind., 1872 831,000 Indb. Tilvæxt omtr. 16,000 Mennesker i 2 Aar, derfor med Tilvæxt omtr. 8000 i 1 Aar) i 1873 omtr. 840,000 Ind. 1 Bank paa hvert 76,000 Mennesker.

I Jylland 16 Banker eller med beregnet Folkemængde af (1870 788,000 Ind., 1872 808,000 Ind. Tilvæxt 20,000 i 2 Aar, derfor med Tilvæxt omtr. 10,000 i 1 Aar) i 1873 818,000 Ind., 1 Bank for hvert 51,000 Individ.

Det ses saaledes, at Jylland i Forhold til Befolkningen har flere Banker end Øerne, men med Hensyn til Aktiekapitalens Størrelse stiller Forholdet sig ganske anderledes, idet ingen af de jyske Banker har en større Aktiekapital end 300,000 Rdl., medens Øernes Banker endogsaa fraregnet Kjøbenhavns Banker ere større i Almindelighed.

Da Banker og Sparekasser, i alt Fald her hjemme, ligne hinanden meget med Hensyn til deres Virksomhed, — hvilket imidlertid er mindre heldigt, da Sparekasser i Særdeleshed burde befatte sig paa Sikkerhed med Opgivelsen af høj Rente og Disponibilitet, da det er Smaafolks Penge, de sidde inde med, for hvem en sikker Rente er vigtigere end øjeblikkelig Dispositionsret og en stundom høj Rente med Udsigt til for en Afvexlings Skyld slet ingen at faa —, kan vi sige, at vi 1872 her i Landet havde 220 Banker og Sparekasser eller 1 Institut for hvert 8,300 Mennesker. De 8 Kreditforeninger, der fandtes her 1872 havde — i Følge Statskalenderen af 1873 — ud-

stedt Obligationer til et Beløb af 46,141,500 Rdl., hvortil kom Hypothekobligationer udstedte af Landmandsbanken til et Beløb af 600,000 Rdl.

Samles den hele Fremstilling i nedenstaaende Tabel, vil Fremgangen og Udviklingen nemmere blive synlig.

	1854.	1860.	1870.	1872.	1873.
Banker	2	17	19	33	34
Pr. Individ	1 paa 740000	1 paa 94000	1 paa 93900	1 paa 55100	1 paa 54120
Sparekasser	45	59	168	188	284
Pr. Individ af hele Befolkn.	1 paa 35000, omtr. 11 Rd. pr. Ind.	1 paa 27000, omtr. 18 Rd. pr. Ind.	1 paa 10600, omtr. 33 Rd. pr. Ind.	1 paa 9700, omtr. 37 Rd. pr. Ind.	1 paa 6500, omtr. 38 Rd. pr. Ind.
Kapital Indsk.	Rd 16,050000	Rd. 28,360000	Rd. 59,246006	Rd. 66,390000	omtr. 70,000000 Rd.
Kreditfor- eninger	3	3	7	8	8
Pr. Individ	1 paa 493000	pa 536000	1 paa 255000	1 paa 228000	1 paa 230000

Foruden disse Instituter beskjæftige især i Kjøbenhavn en Del sig med Vexeler- og Bankierforretning; saaledes fandtes 1873 i Kjøbenhavn 25 Vexellerer, 31 Vexelmæglere og 18 Vare- og Vexelmæglere. Det vil saaledes være indlysende, at om vi end her hjemme i lang Tid stode betydeligt tilbage med Hensyn til vor Udvikling af Banker, Sparekasser og Kreditanstalter, ere vi i de sidste Aartier fulgte særdeles godt med, og saafremt ikke særdeles Uheld ramme Landet, maa det antages, at en fortsat Udvikling af disse for hele Landets økonomiske Fremgang nyttige Instituter vil vedblive ogsaa i Fremtiden.

l—v—l.